

POZIȚIA CONDUCĂTORILOR BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PE TIMPUL CAMPANIEI DIN ANUL 1917

**Colonel (r)
REMUS MACOVEI**

Motto:

„E bine ca posteritatea să cunoască nu numai faptele mărețe, ci și ticăloșiile cele mari”

Vasile Th. Cancicov

Pentru Biserica Ortodoxă Română perioada 1916-1918 a fost deosebit de dificilă. Evoluția nefavorabilă a acțiunilor militare, care a permis ocuparea de către trupele Puterilor Centrale a Olteniei, Munteniei și Dobrogei, a dus la împărțirea episcopilor și preoților în două categorii distincte.

În teritoriul ocupat au rămas ierarhi și preoți, avându-l în frunte pe Conon Arămescu Donici, Mitropolitul Primat al Bisericii Ortodoxe Române. Acesta a fost nevoit să rămână la București „la solici-tarea liderilor politici români, care doreau ca măcar șeful Bisericii Ortodoxe să rămână, ca un simbol al rezistenței, în capitala statului aflată în teritoriile ocupate de dușman”². Din păcate mitropolitul Conon, în vârstă de 80 de ani, era bolnav și incapabil să facă față unei astfel de misiuni. Nicolae Iorga îl con-sidera pe mitropolitul „un bătrân mărginit și aproape căzut în copilărie”³, iar Gala Galaction îl descrie ca fiind „bătrân, fără pic de inteligență, lipsit de memorie și plin de imaginație”⁴.

În Moldova își desfășoară activitatea, sub conducerea lui Pimen, Mitropolitul Moldovei, episcopii și preoții din Mitropolia Moldovei și Episcopiile Romanului, Dunării de Jos și Hușilor, precum și preoți refugiați din Muntenia, Oltenia și Dobrogea. O categorie aparte este constituită de preoții militari din Serviciul Religios al Armatei, condus de Protopopul Constantin Nazarie, conform Deciziei Sinodale nr. 60 din 15 mai 1915⁵.

Sfântul Sinod nu s-a mai întrunit din toamna anului 1916, astfel că activitatea celor două categorii de prelați ortodocși nu se va desfășura unitar, fiecare având obiective specifice.

Chemarea Mitropolitului Primat, Conon Arănescu Donici

Reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române rămași în teritoriul ocupat au avut de suportat o multitudine de abuzuri din partea armatei ocupante. O parte din preoți au fost arestați pentru că au oficiat slujbe pentru victoria trupelor române, pentru că au pomenit la slujbe familia regală română, pentru că au făcut propagandă antigermană. În Dobrogea preoții români au fost siliți să officieze slujbele în limba bulgară, un mare număr dintre aceștia au fost maltratați și deportați în Bulgaria.

În schimb ierarhii din teritoriul ocupat, în frunte cu Mitropolitul Primat, s-au supus cu docilitate ordinelor ocupantului sau reprezentanților politici germanofili.

Autoritățile germane au solicitat lui Virgil Arion, garantul Ministerului Cultelor, să realizeze un document care să fie distribuit populației și militarilor români din Moldova, înaintea începerii luptelor din vara anului 1917. Gala Galaction, administratorul Casei Bisericii, a întocmit o ciornă a unui astfel de document, căruia Lupu Costache, garantul Ministerului

1917. Serviciul sanitar al Armatei Române pe frontul din Moldova

de Interne și Virgil Arion i-au dat forma finală. La 24 iulie 1917 acest document va fi adus la Mitropolie, de garanții celor două ministere fiind semnat de către Mitropolitul Primat. Pentru a da o mai mare credibilitate manifestului, acesta va obliga încă șapte prelați să semneze și ei, cu toate că nu cunoșteau conținutul documentului, garantându-le acestora că el își asumă întreaga răspundere.

Manifestul, denumit **Chemarea Mitropolitului Primat**, răspândit de aviația germană în tranșeele de pe frontul din Moldova și la Iași, avea următorul conținut:

„Români moldoveni și voi români de pretutindeni, adunați între Carpați și Prut, auziți glasul fraților voștri din România ocupată.

Oștile Puterilor Centrale sunt în trecătorile Carpaților, sunt la porțile de sus și la porțile de jos ale Moldovei. Ele înaintează și țara va fi din nou cruntată în sângele ei.

Noi Mitropolitul Primat al României am îngenucheat dinaintea altarului și ne-am rugat Domnului pentru mântuirea poporului nostru și s-a umplut biserica de Lumina măririi Domnului și asupra noastră a venit duhul cel bun ca să sfătuiți Sfat de pace în cetatea noastră.

Țara vrea pace! Prea mult a fost pus spre

pustiire cuprinsul țării. Peste cele patru aripi ale pământului a venit asupra noastră sfârșitul nostru.

Celelalte ale țării au pierit; puterea noastră s-a surpat; mulți din fiii țării au fost uciși; alții s-au risipit prin țări străine, unde cuprinși de foame se sfârșesc.

Dar Domnul Dumnezeu s-a îndurat de țara aceasta. El a împlânzit inima biruitorului către noi și a făcut dint-însul tovarășul nostru de muncă pentru mântuirea României.

Țărani, târgoveți, slujbași orice ați fi, aveți bună încredințare că biruitorul care intră în Moldova nu e setos de răzbunare, nu ucide, nu jefuiește, nu dă foc, nu pustiește!

Aci în Muntenia, averile, casele, cinstea noastră a tuturor a fost respectată.

Laolaltă noi am muncit câmpiile țării și ele au dat roadă. Dumnezeu a potolit mânia războinicului și a binecuvântat munca noastră comună.

Nu vă temeți fraților și nu apucați drumul pribegiei.

Cu dor și gând de pace ne întorcem către voi și vă trimitem îndemn stăruitor să stați și să rămâneți cu toții la locurile voastre.

Ați apărat țara cu vrednicie. Datoria v-ați

făcut-o pe deplin. Mulți dintr voi au căzut apărând moșia strămoșească. Astăzi puterile voastre sunt frânte. O singură datorie către țară mai aveți: să nu părăsiți pământul țării, să nu lipsiți România de puterile voastre, să nu puneți brațul vostru în slujba unei cauze străine.

Stați pe loc fraților!

Rămâneți între Carpați și Prut, nu faceți din acest râu românesc hotarul despărțitor între inimile voastre!

Rămâneți pe pământul strămoșesc, lângă bisericile clădite de Ștefan Vodă cel sfânt; rămâneți lângă mormintele străbunilor și ale fraților voștri de luptă, lângă holdele cari și de aici înainte vor hrăni neamul nostru.

Aveți încredere în Marele și milostivul Dumnezeu. Aveți încredere în pronia lui minunată care ridică pe cel surpat și din dărâmături scoate din nou la fața soarelui viața și mai frumoasă ca înainte! Aveți încredere în viitorul tulpinii românești!

București 24 iulie 1917⁶.

Semnatarii Chemării Mitropolitului Primat:

- Dr. Konon Ar. Donici, Arhiepiscop și Mitropolit Primat;
- Teofil M. Ploșteanu, Vicar;
- Arhieru Valerian Râmniceanu, Vicar al Sf. Episcopii de Buzău;
- Arhieru Meletie Constanțeanu, Vicar al Sf. Episcopii al Dunării de jos;
- Iosif, Arhimandritul de scaun al Sf. Mitropolii;
- Econom Ovidiu Muscelanu, Director al Cancelariei Sf. Sinod și al Consistoriului Bisericesc;
- Econom G.I. Gibescu, Directorul Cancelariei Sf. Mitropolii;
- Arhimandrit I. Scriban, Director și profesor al Seminarului Central București⁷.

Apelul Mitropolitului Pimen

În Moldova, episcopii și toți preoții ortodocși, sub conducerea IPS Pimen, s-au mobilizat pentru susținerea armatei și refugiaților. În palatul mitropolitan se vor ține ședințele Sfântului Sinod, la care vor participa doar înalții prelați din Moldova și își va desfășura activitatea protopopiatul armatei, condus de Constantin Nazarie.

La 19 ianuarie 1917 Mitropolitul Pimen obține din partea Marelui Cartier General aprobarea de a lua contact cu trupele în refacere ori de câte ori considera necesar, aducându-și astfel contribuția la cultivarea sentimentului religios și întărirea sufletească a militarilor.

Partenie Ciopron, viitor episcop al armatei, relativ la activitatea IPS Pimen, în această perioadă deosebit de grea, relatează următoarele aspecte: „a îngrijit răniții pe front, fiind un colaborator prețios al Reginei Maria; a făcut rugăciuni în catedrală pentru pomenirea celor

morți în război, pentru biruința armatelor contra dușmanului; a însoțit până la gară toate regimentele care au plecat pe front, ținându-le cuvântări entuziaste și îmbărbătându-le în luptă⁸.

La 8 iulie 1917 mitropolitul Pimen, în Catedrala din Iași, a ținut următoarea cuvântare:

„Cel ce nu are sabie să-și vândă sabia și să-și cumpere (Luca 22, 36). Când citez aceste cuvinte, spuse de Hristos către apostolii Lui, s-ar părea că de la acest loc sfânt vă spun ceva care nu ar sta în legătură cu învățătura blândului Hristos, care s-a jertfit pentru pacea lumii. S-ar părea ca eu îndrăznesc să vă înfățișez o nouă icoană în biserica creștină, vorbindu-vă altfel decât obișnuim a vă vorbi și voi erați deprinși a mă asculta. Și atunci cu drept cuvânt vă întrebați, de ce această schimbare? De ce azi în numele lui Hristos, vă vorbesc de sabie și nu de pace!

Se apropie înțețirea luptelor din partea vrășmașilor și nu târziu avea să urmeze judecata nedreaptă și condamnarea celui nevinovat.

Și noi românii în aceste vremuri nemaipomenit de grele pentru apărarea țării noastre și în interesul neamului nostru datorii suntem a ne lupta cu sabia și orice armă contra dușmanilor noștri cotropitori.

Sunt mai multe luni de când oștirea noastră se războiește cu dușmanii pentru sfânta noastră dreptate și libertatea fraților noștri.

Din viața noastră pașnică, nevoiți am fost să eșim la război. Nu pentru a nedreptăți pe cineva, ci a ni se recunoaște dreptatea noastră și a ni se îndeplini dorința noastră de veacuri, adică, desrobirea pământului strămoșesc și unirea tuturor românilor. Suntem deci într-un război sfânt și trebuie să ne facem datoria până la jertfirea vieții, pentru țară și neam.

Nu toți putem purta sabie, dar toți avem datoria sfântă pentru apărarea țării și a neamului contra dușmanilor noștri, până a ne vinde și haina pentru a cumpăra sabie și munițiuni de război, ca să aibe cu îndestulare oștirea noastră tot cei trebuie pe câmpul de luptă și a îngriji de ostașii răniți și bolnavi de prin spitale, precum și copii rămași fără părinți.

Acum e vremea luptelor și a jertfelor și nimeni dintre noi, cei ce au suflet și inimă românească, nu-i scutit de luptă și jertfă. Și jertfele ce ni se cer trebuie să le socotim cu atât mai obligatorii pentru fiecare din noi cu cât dușmanii noștri nu cruță nimic pentru întărirea armatei lor. Averile lor, fără nicio alegere sunt puse la îndemâna armatei. Până și cele mai scumpe unelte casnice și pietre scumpe au fost depuse în Băncile statului ca să aibă mijloace destule bănești pentru întărirea oștirii lor contra noastră.

Așa se cade să facem și noi românii. Acum toată lumea care voiește să trăiască cu demnitate și să-și pregătească un viitor mai fericit, trece

prin vremea jertfelor și noi am moștenit de la bătrânii noștri, voința și dorința de a trăi și întreghi neamul. Pentru această voință și dorință, care e visul nostru, se cuvine sau să trăim sau să murim. Să ne restrângem plăcerile care ne-au stăpânit și ne-au slăbit așa de mult și să întărim credința în Dumnezeu.

Să ne deprindem a fi mulțumiți cu puțin și strict necesar. Să avem sus inimile ridicate către Dumnezeul părinților noștri, iar gândul să fie îndreptat către scumpa noastră armată de la vitejia căreia așteptăm împlinirea dorințelor noastre sfinte.

La lucru deci cu toții cei ce suntem adevărați români și adevărate române: cei tineri să meargă pe câmpul de bătaie toți până la unu; cei bătrâni la muncă fără preget pentru țară și armată; femeile române, fie cucoane din orașe, fie țărance din sate, să lucreze pe întrecute pentru nevoile oștirii de pe front și pentru îngrijirea răniților din spitale⁹.

Apelul Mitropolitului Pimen va fi adus la cunoștința întregii populații de către preoții din parohii și la cunoștința militarilor de pe front de către preoții militari.

Influența celor două mesaje asupra românilor din Moldova

După răspândirea Chemării Mitropolitului Primat în tranșeele ocupate de trupele române, prin care militarii români erau îndemnați să nu mai lupte, să depună armele și să accepte ca și Moldova să fie ocupată de germani, nu s-a constatat o creștere a numărului dezertorilor, o scădere a capacității de luptă a subunităților și unităților române sau a încrederii în victorie în confruntarea care se apropia cu pași repezi.

Rușinosul mesaj nu a avut niciun efect asupra preoților militari din Serviciul Religios

al Armatei, care fusese înființat în 1915 de către Mitropolitul Primat, Conon Arămescu Donici și care, conform prevederilor Regulamentului pentru buna conduită a clerului, articolul 10, ar fi trebuit să fie supuși și să execute îndemnul primit de la acesta. Contrar îndemnului de a capitula în fața cotropitorului, comportamentul preoților militari pe timpul luptelor de la Mărăști, Mărășești și Oituz a fost exemplar, lucru dovedit de caracterizările pe care aceștia le primesc de la comandanții lor. Din aceste caracterizări, prezentate sintetic de către Protopopul Constantin Nazarie în analiza pe care o face la sfârșitul campaniei¹⁰, aflăm date concrete des-

1917. Slujba religioasă pentru soldații morți din Regimentul 11 Siret

pre rolul deosebit de important pe care preoții militari l-au avut în obținerea victoriei:

- Preotul **Iamandi Ioan**, din Regimentul 63/79 Infanterie, în tranșeele de la Mărășești, a stat neclintit la datorie, înălțând moralul trupeii, dând pildă de virtute militară, mergând prin tranșee, cu crucea în mână și înfruntând pericolul sub bombardamentul inamic.

- Preotul **Voinea Carol**, din Regimentul 35 Infanterie, a luat parte la luptele de la Mărășești, Valea Zăbrăuțului, Muncel și Valea Alunei purtându-se bine.

- Preotul **Gheorghiu Ion**, din Regimentul 73/78 Infanterie, când unitatea sa a ocupat sectorul de luptă la Mărășești și Răzoare, timp de peste patru luni va urma trupa în tranșee, dormind în adăposturi. A avut o conduită foarte bună.

- Preotul **Constantinescu Constantin**, din Regimentul 69/77 Infanterie, a luat parte la luptele de la Mărășești, Nămolosa, Răzoare și Panciu. A stat pe linia întâia îmbărbătând luptătorii, a îngropat morții, a încurajat răniții. A fost un exemplu de îndemn, sânge rece și curaj pentru trupă, ca și pentru ofițeri.

- Preotul **Mândescu Sp.**, din Brigada 10 Infanterie, în perioada de pregătire a ofensivei,

la Nămolosa, a fost în linia întâia, îmbărbătând soldații și ofițerii. A stat sub focul artileriei, în luptele de la Doaga, îngrijind, pansând, mângâind răniții.

- Preotul **Petroveanu Gheorghe**, din Regimentul 53/65 Infanterie, a luat parte la luptele de la Nămolosa și Cosmești/Mărășești. Nu a evitat de a se duce în tranșee și nu a lipsit nicio clipă de la capătul muribunzilor. A dovedit foarte frumoase sentimente de bun român.

- Preotul **Stoicescu Constantin**, din Regimentul 28 Infanterie, pe timpul luptelor

ARMATA ȘI BISERICA ÎN CONȘTIINȚA NEAMULUI ROMÂNESC

din perioada 9-16 iulie a mers până aproape de liniile de luptă sub gloanțele și proiectilele inamicului. A dat un prețios ajutor medicilor în căutarea răniților, pe care într-una îi încuraja cu cuvântul său. Pildă pentru ofițeri și soldați a îngropat vitejii regimentului, chiar pe poziție, sub ploaia de obuze și gloanțe.

- Preotul **Bărbulescu I. Ioan**, din Regimentul 30 Infanterie, la Răcoasa, în ziua de 11 iulie, a stat sub cutele drapelului, la reduta nr. 1, sub ploaia de gloanțe și obuze inamice, binecuvântând pe bravii noștri soldați, care plecau voioși la luptă.

- Preotul **Stroian Gheorghe**, din Regimentul 62/72 Infanterie, a contribuit mult la înălțarea sufletelor și la ridicarea moralului ofițerilor și soldaților. În momentele cele mai grele ale luptei de la Mărăști a stat neclintit la datorie.

- Preotul **Georgescu Ion**, de la Secția 15 Evacuare, în timpul bombardării spitalului, aflat dislocat în Tecuci, a fost nelipsit de la datorie, menținând moralul trupei și răniților.

- Preotul **Voicu Gheorghe**, de la Ambulanța Diviziei 9 Infanterie, a luat parte la luptele de la Mărășești și Muncel, însoțind pe ofițeri și trupă. A dat dovadă de curaj și dispreț de moarte, fără seamăn.

- Preotul **Moiescu Gheorghe**, de la Regimentul 39 Infanterie, a suportat greutățile campaniei cot la cot cu soldații în tranșee, încurajându-i să-și facă datoria.

- Preotul **Bădașcă Ion**, din Brigada 15 Artilerie, în timpul luptelor de la Mărășești a dat probă de un curaj neîntrecut, locuind în apropierea bateriilor de tragere, vizitând zilnic oamenii bateriilor, întărindu-i cu cuvântul său și faptele sale.

- Preotul **Roșescu Bănică**, din Regimentul 36 Infanterie, în vremea luptelor a stat la postul de prim ajutor, dând ultima îngrijire creștinească celor morți, îmbărbătându-i pe cei răniți.

- Preotul **Botez Vasile**, din Brigada 6 Roșiori, pe timpul cât unitatea sa a fost în tranșee, a menținut, prin predici și ajutoare date celor răniți, moralul și buna dispoziție a celorlalți soldați.

- Preotul **Pieptu Petre**, din Regimentul 3 Vânători, a fost amestecat întotdeauna când printre luptători, când printre răniți, căutând ca pe cei sănătoși să-i întărească, iar celor răniți să le ușureze suferințele.

- Preotul **Simedrea Tudor**, din Regimentul 36 Infanterie, pe timpul luptelor de la Muncel venea pe front, stătea de vorbă cu ofițerii și trupa,

Convoi militar în drum spre cimitir. În prim-plan generalii Mărdărescu, Moșoiu și Holban

găsind cuvinte blajine de îmbărbătare în luptă, contribuind mult la ridicarea moralului trupei și ofițerilor.

- Preotul **Stănescu Constantin**, din Ambulanța Diviziei 13 Infanterie, cu ocazia luptei de la Mărășești a dovedit curaj, dispreț de moarte și mare dragoste de țară. A înfruntat focul violent al artileriei inamice, îmbărbătând și îngrijind răniții. În toate luptele a fost la postul de prim ajutor, făcându-și datoria cu sfințenie, neținând cont de niciun pericol.

- Preotul **Cărlănescu Mihai**, din Brigada 14 Artilerie, la Nămolosa a fost foarte devotat, vizitând frontul și ținând predici, ridicând moralul soldaților și pregătindu-i pentru noi lupte. Sub bombardamentul intens al inamicului a oficiat înhumarea ofițerilor și soldaților căzuți în lupte.

- Preotul **Oprescu Haralambie**, din Brigada 5 Artilerie, s-a distins în mod vădit prin acte de abnegație și devotament, prin cuvântări sale patriotice contribuind la faptul că în această unitate nu a existat niciun netrebnic de dezertor. În timpul luptelor de la Cosmești și Mărășești, cu inimă și sânge rece a mers sub focul inamicului la toate unitățile, îmbărbătând ofițerii și soldații. A stat neclintit, oficiind la înmormântările celor căzuți pe câmpul de onoare.

- Preotul **Tudorache Iordache**, din Regimentul 10 Vânători, la Mărășești, și-a făcut datoria, stând veșnic printre soldați, îndemnându-i cu fapta și cuvântul.

- Preotul **Dumitrescu I.D.**, din Regimentul 38 Infanterie, a mers prin tranșee, vorbind cu multă însuflețire și făcându-se peste tot ascultat. Și-a îndeplinit serviciul ireproșabil, fiind foarte iubit de către soldați și căutat de ofițeri.

- Preotul **Cernăianu Vasile**, din Regimentul 18 Infanterie, își are par-

tea sa în izbânzile de la Mărășești și Muncel, cuvântările sale au întărit firile clătinate de nostalgie și suferințe. Demn în toate manifestațiunile acesta a căpătat un ascendent moral asupra tuturor.

- Preotul **Murărețu Dumitru**, din Regimentul 7 Vânători, în luptele de la Hârja (Oituz) a dat dovadă de mult curaj, servind de exemplu de curaj sub focul inamicului. A stat fără nicio frică, disprețuind moartea, numai aproape de front și la postul de comandă și prim ajutor.

- Preotul **Popescu St. Ion**, din Regimentul 51/52 Infanterie, în timpul luptelor de la Nămolosa, Mărășești și Muncel, a stat veșnic în mijlocul trupei, umblând cu crucea și cu apa sfințită în tranșeele din prima linie. În timpul luptei din 6 august de la Mărășești a ajutat pe medici la postul de prim ajutor, iar seara a îngropat morții sub bombardament. Cuvântările înfocate trupe și ofițerilor erau înălțătoare.

- Preotul **Tomescu Gheorghe**, din Brigada 6 Artilerie, a luat parte la luptele de la Prale, Mărăști, Soveja și Oituz unde a dovedit știința de a insufla trupa sub focul violent al inamicului.

- Preotul **Oniceanu N.**, din Regimentul 32 Infanterie, a luat parte la luptele de la Mărășești, cu crucea în mână, a adunat și îmbărbătat răzlețe cete ale diferitelor unități, împingându-le din nou în focul luptei. Atunci când răpuși de număr, trupele au fost nevoite a ceda teren, cel din urmă cu același curaj și același nestrămutat spirit de sacrificiu, a trecut înot Siretul, spre a nu cădea în mâinile inamicului, ca după o scurtă durată, în fruntea trupei, să treacă pe malul părăsit.

- Preotul **Ionescu Ioan**, din Regimentul 20 Infanterie, la Nămolosa, sub mângâierea sa preoțească a încălzit cu totul pe soldați, cu diferite convorbiri pe front, dându-le cele mai folositoare sfaturi.

- Preotul **Sachelarie Gheorghe**, din Regimentul 33 Infanterie, la Mărășești, s-a comportat bine, stând la trenul regimentar și

la postul de prim ajutor.

- Preotul **Buzescu P. Constantin**, din Regimentul 4 Infanterie, a săvârșit Sfânta Liturghie, pentru ostașii regimentului și a făcut pomenirea celor morți în atacurile din ultimile zile, rostind un cuvânt de întărire sufletească și de mulțumire pentru vitejia dovedită în luptă. Pentru faptele sale este citat pe ordinul de zi al Armatei I¹¹.

- Pe timpul luptelor preotul **Ștefan Ionescu Cazacu**, confesorul Regimentului 3 Infanterie și-a pierdut viața la Mărășești, aflându-se cu crucea în mână în prima linie alături de trupă¹².

Următorii preoți pentru comportarea avută pe timpul luptelor de la Mărăști, Mărășești și Oituz au fost decorați astfel:

- **Aristide Popescu** - cu „Ordinul Crucea României în grad de cavaler cu spade”, „Meritul Sanitar clasa I”, „Crucea Comemorativă a războiului din 1916-1918” și „Victoria”.

- **Păduraru Petre** - cu „Meritul Sanitar” și „Crucea Comemorativă de război cu barete”.

- **Ionescu Dem** - cu „Coroana României clasa IV cu spade” și „Coroana României în grad de ofițer”.

- **Stoicescu Ion** - cu „Coroana României cu spade”, „Virtutea militară” și „Crucea de război”¹³.

Consecințele juridice ale Chemării Mitropolitului Primat

Duminică, 18 noiembrie 1918, în cadrul ceremoniei fastuoase organizate cu ocazia reînțoarcerii Regelui Ferdinand și a Reginei Maria la București, Mitropolitul Primat, Conon Arămescu Donici oficiază la Mitropolie un Te Deum, urmat de momentul emoționant al înmânării de către generalul Eremia Grigorescu a bastonului de mareșal, Regelui Ferdinand¹⁴. Este ultima activitate condusă de compromisul Mitropolit Primat.

Luni, 26 noiembrie 1918, președintele Înaltei

Curți de Casație și Justiție, Corneliu Manolescu-Râmniceanu, la deschiderea anului judecătoreasc referitor la Chemarea Mitropolitului Konon consemna: „Nu pot termina fără a vorbi și de un fapt care trece în gravitate pe toate celelalte. În timpul ocupațiunii s-au aruncat din aeroplane, nenumărate exemplare, în tranșeele soldaților noștri și pe frontal armatei noastre, din Moldova un manifest intitulat: «Chemarea Mitropolitului Primat».

*Am speranța că se va putea dovedi că aceste iscălituri au fost falsificate, căci nu este cu puțință că atunci când în ajunul luptelor de la Mărășești, Mărăști și Oituz orice suflet românesc aștepta liberarea țării, de pe scaunul cel mai înalt al Bisericii Ortodoxe să se aducă cele mai mari laude vrășmașului cari distrugea, devasta, nu cruța nicio suferință, nicio umilire populațiunii române și să se îndemne la dezertare soldații care se aruncau în luptă, cu un eroism recunoscut și admirat chiar de vrășmașii noștri, pentru apărarea ultimei porțiuni de teritoriu scăpat de invaziune. Nu este cu puțință ca acești demnitari ai Bisericii române să fi spus soldaților noștri în acele momente că nu mai au nicio datorie de îndeplinit și să-i facă să considere ca o cauză străină pentru brațul lor, cauza aliaților noștri, care continuau să verse sângele pentru libertatea națiunilor și care prin luptele lor victorioase vin să ne aducă astăzi pe lângă libertatea țării, întregirea neamului românesc. În interesul chiar al celor iscăliți pe acest manifest, trebuie să se facă fără întârziere lumină și după lumina Justiției. Știți bine că fericirea cere indulgență și ertare. Nu ne este însă permis să ertăm fapte care sunt adevărate crime în contra Patriei!*¹⁵.

La 1 ianuarie 1919 Mitropolitul Primat, Conon Arămescu Donici, este schimbat din funcție și se retrage în casele Mânăstirii Cernica, într-o locuință deosebit de modestă, unde va muri la 7 august 1922.

Toți cei care au semnat Chemarea

Mitropolitului Primat vor fi demişii din înaltele funcții ocupate și vor fi judecați de către Curtea Marțială a Corpului II Armată pentru trădare de țară. După un proces care s-a desfășurat pe parcursul a doi ani nicio persoană nu va fi condamnată. Împotriva unora dintre semnatari s-a desfășurat și o cercetare disciplinară de către o Comisie de judecată a Corpului Didactic secundar și superior, numită de Universitatea București. La 28 februarie 1920 această comisie, condusă de Dimitrie Gusti îi achită pe acuzați de orice pedeapsă disciplinară. Cu toate acestea niciunul din acești prelați nu vor mai fi numiți în înaltele funcții ocupate anterior.

THE POSITION OF THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH LEADERS DURING THE CAMPAIGN FROM 1917

The article presents the point of view of the Romanian Orthodox Church regarding the Romanian Army campaign from 1917 and the support given by the priests to the soldiers on the front.

Keywords: Romanian Orthodox Church, campaign, 1917, Conon Arămescu Donici, Pimen

NOTE

1 Președintele Filialei Constanța a Asociației Naționale „Cultul Eroilor”.

2 Constantin Claudiu Cotan, *Biserica Ortodoxă Română în timpul Primului Război Mondial*, Ed. Universitară, București, 2015, pp. 83-84.

3 *Ibidem*, p. 184.

4 *Ibidem*, p. 165.

5 Aurel Pentelescu, Ionuț Constantin Petcu, *Episcopii Armatei Române. Biografii.*

Documente (1921-1948), Ed. Militară, București, 2016, p. 34.

6 Vasile Th. Cancicov, *Jurnal din vremea ocupației*, vol. 2, Ed. Humanitas, București, 2016, pp. 397-398.

7 *Ibidem*, p. 398.

8 Constantin Claudiu Cotan, *op.cit.*, p. 92.

9 *Ibidem*, pp. 339-340.

10 Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în Campania din 1916-1918*, București, Imprimeria Ministerului Cultelor și Artelor, 1920, pp. 36-89.

11 Constantin Claudiu Cotan, *op.cit.*, p. 239.

12 *Ibidem*, p. 123.

13 *Ibidem*, p. 238.

14 Vasile Th. Cancicov, *op.cit.*, p. 387.

15 Constantin Claudiu Cotan, *op.cit.*, pp. 166-167.